

1518 Irenicus

Irenicus¹ författade redan vid 23 års ålder *Germaniae exegeseos volumina duodecim*² vilken var den hittills mest omfattande genomgången³ av Germaniens historia. Framför allt redovisas källorna på ett hittills unik sätt.⁴

Verket fick dock inget större samtida erkännande, på grund av sin kritiserade struktur⁵, men bör definitivt ha brukats som upp-

1 Franciscus Irenicus, även Franz Friedlieb (1494/1495 – 1553). Hans liv finns dokumenterat via matriklar i bl.a. Tübingen och exempelvis brev från Pirckheimer eller Melanchthon som var hans studiekamrat.

För sammanställning se exempelvis Cordes/Schäfer (1975, sid 353 ff.) eller Joachimsen (1910, sid 275. not 63) för källor angående hans arbete som student.

2 "Germanien beskriven i 12 böcker". Verket två sista delar är ett index med kommentarer (Se även not 11).

3 249 dubbelsidor/uppslag. Numrerade med romerska siffror från 7-251, (då några är felpaginerade), men nedan angivna med arabisk numrering.

4 Annios föregående källredovisning är alltför fragmentarisk [1498-Annio da Viterbos] och Krantz samlade Nordiska källor publicerades senare.

Irenicus redovisar över 400 spårbara källor (Cordes 1966, sid. 12). I exempelvis bok 1 sid. 4 eller 9 sammanfattas detta med 50 källor från Plato, via Tacitus, Ptolemaios etc.⁽¹⁾ till Pius II, Konrad Celtes och Peutinger.

Av de nordiska historietolkarna refereras dock enbart Saxo, exempelvis publiceras danskarna kungalängd (bok 1, kap. XIX) samt flyktigt i bok 1, 3 och 4. Adam av Bremen går Irenicus dock förbi⁽²⁾ samt av naturliga skäl de isländska sagorna.

4.1 Beda framförs möjligtvis endast via Saxo i bok 1, 3 och 10 (Cordes 1966, sid. 22).

4.2 Endast *Bremenses annalles*⁽¹⁾ omnämns via Lupold von Bebenberg. Det rör sig om Lupolds *Germanorum veterum principum zelus* (Cordes 1966, sid. 64).

4.2.1 *Annales Bremenses* omfattar åren 750 – 1307 och utgavs i tryck 1497.

5 Exempelvis är en samtida författare som Rhenanus (1525) kritisk i brev. (Horawitz 1886, nr 243, 246).

Irenicus forcering antyds av tryckaren Tomas Anshelms klagan i ett brev 7 jan 1519 till förläggaren Hans Koberger att manuset inte avslutas. (Hase, 1885, sid CXXV, nr. 105). Cordes (1966, sid. 8) menar: *Schon beim Durchlesen fällt die Flüchtigkeit der ganzen Arbeit auf. Wir vermissen immer wieder eine sinnvolle Anordnung des Stoffes innerhalb der einzelnen Büchern.*

slagsverk⁶ då det dröjde innan någon liknande omfattande sammanställning producerades.⁷

På flera ställen beskrivs nordiska förhållanden utifrån främst indelningen Daner, Nordmän, Codanova eller Skandia⁸ främst som ”Goternas urhem”.

Irenicus räknar upp de flesta stammar som förekommer i litteraturen.⁹ Dessutom beskrivs mängder av germanska stammar men vad gäller Tacitus Suiones och Sitoner saknas troligtvis dessa.¹⁰

6 Ortelius nämner Irenicus i *Theatrum* (1575) vid sidan om Rhenanus och Münster.

I återutgivningen av Rhenanus *Libre tres* (1693) nämner utgivaren *Irenicus* tillsammans med Rhenanus, Althamer och Clüver.

Irenicus förekommer även i välrenommerade lexikon från exempelvis *Teutscher Nation* (1570) till Quenstedts (1691).

Verkets första upplaga finns idag endast kvar i tre exemplar (ADB/Irenicus). Dock utgavs en andra upplaga 1567 av Irenicus son Paul. Tredje upplagans titel förändrades till *Totius Germaniae descriptio pulcherinna* (1570). 1728 kom en fjärde upplaga med kritiska kommentarer och med utökat index. Dessa skiljer sig i stort endast genom korrigerings av skrivfel samt att stamtavlorna saknas (Cordes 1966, sid. 10). Se mer specificerat även not 54

7 ADB beskriver under Irenicus att verket, trots all bristfällighet, var mycket större än Pirckheimer, Schopper, Conring och senare prisade. Vidare att Irenicus sedan blev exceptionellt bortglömd men inte kan ignoreras, då hand var den förste, som tog sig an den tyska historien.

8 Skandia förekommer i minst 19 olika passager⁽¹⁾ främst avseende många folks ursprung från Skandia.

Även Goterna behandlas främst i kapitlet om ”Det gamla och nya Germanien” (bok 3, kap. IX-XI) och om *Danerna* (kap. XIX). Vidare kapitlet *De Oceano Germanico* som tar upp Thyle, Britannien *Codoneu & Baltheu* och Kimbrerna (bok 8, kap VI, sid. 175).

8.1 Bok 1: kap 34-40, (8ggr); bok 3: 10; bok 6: 31,35; bok 7: 3,6,38; bok 8: 9,15,16.

9 Möjligtvis något mindre komplett vad gäller Tacitus. En beräkning visar saknad av cirka 20 av Tacitus 53 enskilda stammar. Hela 13 av dessa är någon av de 15 som Tacitus har som unika i den klassiska litteraturen⁽¹⁾.

Totalt beräknar Cordes (1966, sid. 100) att Irenicus anger ”knappt 200”⁽²⁾ stammar.

9.1 D.v.s. uppräknade av Ceasar, Strabo, Ptolemaios och Plinius.

Utdragen nedan är menade att främst belysa Irenicus övriga beskrivningar av norra Europa. Då Irenicus bok är sällsynt och sällan kommenterad och än mindre översatt återges nedan cirka tiotalet viktigare passager, men delvis med förenklat sammanfattande översättningar utan latinska originaltexten bifogad.

9.2 Cordes egen genomgång gör inte anspråk på att vara komplett, exempelvis saknas Esterna (kap. 5).

10 Verket är svåröverskådligt på grund av sitt myller av återkommande uppgifter. Inom forskningen är det i princip endast Cordes (1966) som gått igenom materialet strukturerat vars sammanställning inte visar belägg för Suiones. Inför denna artikel har skett förnyad översyn, inklusive optisk teckenläsning (OCR), utan att finna Suiones i text eller index (se resonemang vid not x).

Irenicus bild av Norden

Irenicus korsrefererar och upprepar¹¹ ofta vilket innebär svårigheter att tydligt hänvisa till ett enstaka kapitel, exempelvis beträffande var han sätter Germaniens norra gräns.¹²

I behandlingen (bok 1) av gränser preciseras endast att Skandia ansetts varit barbarernas ö:

Ön Skandia har för tidigare historiker varit okänd, utav detta har ön betecknats som ociviliserad då tidigare sagesmän inte förstått detta.

[marginalanteckning] *Barbaros e Scadia uenisse*¹³.

Scandia insula priscis authoribus incognita suit, ex illa insula uenisse Barbaros illos prisci auctores esse non calluerunt.

Om ön Skandia

Närmast Sverige kommer Irenicus i ett kortare avsnitt vars rubrik handlar om Skandia och dess omgivning.¹⁴

På 16 rader nämns följande:

11 Irenicus text är trots allt tämligen logiskt indelad med bok 1-6 om historia, 7-10 om geografi och 11-12 är index över namn och stammar.

Bok 9 är mest intressant ur nordisk forntida synpunkt då den behandlar de klassiska författarnas geografi.

12 Det finns anslag av detta i kap. 1⁽¹⁾ då Germaniens angränsande folkslag berörs men gränsen fastslås aldrig norrut.

Cordes (1966 sid. 129) tolkning är att ”försöksvis” (*versuchen wie*) är Öster- och Nordsjön Irenicus bild av de klassiska författarnas norra gräns (Se även stycket nedan *Germaniens sträckning norrut*).

12.1 Bok 1, kap. XXXIV berör *Bulgari, Ungari, Suedi* m fl. Kap. XXXVII *Saxones, Cimbro, Dacos*. Kap XXXVIII. redovisar bara en samanställning av stammar där ”urhemmet” Skandia nämns. Kap XXXIX berör Pannonien och XLI Sarmaterna.

13 Bok 1, kap. XXXVII.

14 *De qbus da reb circa Scandia reptis, & de ipsa insula Scadia* (bok 8 kap. XVI, sid. 197).

- Ptolemaios har förlagt ön Scandia till norra germanska havet och dess västra del bebos av Chedini.
- Vistula (Wisla) utgör en ensam utsträckt nordlig förbindelse till germanska havets norra riktning.
- Kort om att Jordanes beskrivit utvandringen från den kalla vintern.
- Plinius (bok 3) om att inga bin kan leva där.
- Att *Paulus Barnefridus* [Diaconus] minns området som frostigt samt att *Ligurinus*¹⁵, Beda i Engelska krönikan och andra skriver liknande.
- Nordlig koordinaterna¹⁶ om var det finns gott om järn.
- Celtes nämns och citeras om Barbarernas export av *strumili* (och C:s ord *Stockfisch* upprepas).
- Celtes poem om päls och sobelexport (*zobelli pelliu*) berörs med angivande av en ännu nordligare grad¹⁷.
- Irenicus anser sedan att fisksoffa från Scandia bringats via seglare till Celtes personligen (*ipsi*).
- Avslutningsvis konstaterar Irenicus att denna ö inte har bärnsten till skillnad de andra öarna.¹⁸

Stammar från Skandia

Irenicus publicerar också några grafiska blad av släkttavlor. I bok 1 visas stammar från urhemmet Scandia.¹⁹ Nio grenar skapas av 28 stammar ända ned till *Bauari* (Bayern) och spanska galler,

15 Ligurinus, (Gunther of Paris) 1150 – ca: 1220), tysk munk som skrev ett epos om Fredrik Barbarossa.

16 4.9.9.80.45. Angående Irenicus koordinater se not 43.

17 3.10.30.61.0.

18 Irenicus hänvisar till sin egen bok 7, kap X som egentligen handlar om metaller och hantverksskicklighet. De föregående kapitlen III, IV och senare XI handlar om bärnsten, varav kap IV om esterna.

19 Bok 1, sid 21. I innehållsförteckningen Kap XXXVIII⁽¹⁾: ”Stamträd av mannar komna från ön Skandia”.

19.1 Dock kap. XL i texten med en förenklad rubrik.

Hispani et Galla. En gren är *Suedi unde* – *Dani unde* och ur dessa har *Bulgari* och *Nortmanni* utgått.²⁰

Bilden av Tacitus nordliga Germania/Svebien

I ett avsnitt om de germanska haven kommer Irenicus närmast Tacitus beskrivningar av de nordliga trakterna och *fine Suitiu*. I marginalen står *Quatuor maria* vilket syftar på Irenicus uppfattning om fyra hav.²¹

(...), detta hav kallas det Baltiska, historikern Aenea Syluio kallar det på tyska ”Das Pomerisch me[e]r”. Celtes förklarar sina tankegångar i Odis bok 3 där helheten förklaras. Baltiska bukten sägs vara ett av haven som rytande avslutar vår isgräns.

Cornelius i Germania benämner som gräns Svebien²² eller Svebiska havet, sägandes i ordning att ut [från denna gräns] bärnsten uppenbaras i Germanien, därtill [att] vid sidan till höger av Svebiska havets strand översköljs esternas folk, vilka enligt vederbörlig ordning är hållna som Sveber.

20 Källan är alltså Jordanes. Bulgarernas härkomst redovisar Irenicus i bok I, kap. XXXIII via Sabellicus referat av Diaconus om *Bulgaris Hungari*.

21 Enligt Irenicus egen innehållsförteckning för kapitlet är indelningen *De Oceani germanico, Suitico, Codoneo, Arcto* (bok 8, kap.VI, sid. 196).

22 *Fine* kan förutom gräns också betyda land, men det är inte att anta att benämningen *Suitiu* syftar på Tacitus Suiones, ity de ej finns med i tidigare uppräknade Tacitus stamnamn. Visserligen anklagas Irenicus med rätta för att förvanska namn⁽¹⁾ men är mer noggrann i sina avskrifter av Tacitus folknamn⁽²⁾.

Om tolkningar av Sveb-begreppet se not x vid Celtes.

22.1 *In ähnlicher Weise wechselt auch die Schreibweise der Namen* (Cordes 1966, sid. 8). Exempelvis ömsom *Plinius* och *Plynius*.

22.2 De tio stammar som Irenicus tillskriver Tacitus, som ligger närmast Suiones i ordning, anges alla med Tacitus originalstavning, förutom *Lugii*, där Irenicus anger *Liigi*, samt möjligtvis *Harios* som *Harudes*.

Irenicus tendens att återge namn med ytterst unik stavning gäller oftast moderna namn, Köpenhamn blir exempelvis *Hoppenhagen* etc.

(...) *Balth eu mare dicit, authore Aenea Syluio teuto. das Pomerisch mer. Celtes illud in Odis lib.iii totu fere his explicauit uerbis. Baltheus dictis sinus a latratu Clauserat nostru glacia lis orbe.*

Cornelius in Germania in fine Suiuiu siue Suiiticu~²³ mare uocat, loqui tur.n.²⁴ de Glesso in Germania crescete, ergo iam dextro, in qt Suetici maris littore aestiuoru gentes adluunt, qbus ritus habitusq Sueuoru est.

Efter detta följer en genomgång av begreppet Codonia etc, där Irenicus observationer är sammanfattat:

- Esternas kust gränsar till nordliga *Suitici* hav.
- Havet kallas också *Codoneum* av Celtes i poemet *Hercynii*.
- Det Codanska havet kallas också det Germanska.
- Detta hav finns i den baltiska bukten.
- Plinius beskriver i bok 2.3 en liten ö bakom Germanien nära ett berg och att av dessa *Codano* öar, är det stora Skandinavien.
- Mycket om Goternas leverne finns i Jordanes första bok, vilka där kommer från platsen Skandia.
- Celtes nämner också Scandia i det Germanska havet, och *Codanu* är platsen där bärnstenen springer fram enligt bok 1 *Odorum*²⁵.
- Där finns inte lika många stormar som de som ljuder i *Codanus* nordliga vilda vågor.

Efter ovanstående om esterna m.m. rör sig Irenicus vidare västerut i nästa kapitel IV mot Kimbriska havets indelning och går sedan vidare mot Thyle och Brittaninen och senare i kap IX

23 Hos Irenicus är *u~* (med tilde) *um*, dvs *Suiticum*.

24 Detta *.n.* används på flera ställen i Irenicus text som form för beräkning. Exempelvis nästa sida 196 *limites.n.Ro.impü Germania undiq attigerunt* eller *maior.n.labor exactus est*".

Här efterföljande latinska *de* kan vara betydelsen "ned, uppifrån och ned" men då mer om riktning i rum. Om det gäller avlägsnade rörelse är "bort från" eller "ut från" mer lämpligt.

25 Egentligen *IV Libri Odorum*.

kommenteras även om Norges och Island bergsformationer²⁶ och avslutningsvis kommenteras Grönland.

Irenicus om Tacitus stammar före Suiones

I bok 9 behandlar Irenicus *Germanias* stammar utifrån de fyra klassiska författarna Ceasar, Tacitus, Strabo och Ptolemaios.²⁷ Över 50 folknamn räknas upp i en viss geografisk följd, men inte specifikt efter Tacitus ordning. De stammar som kan kännas igen strax före Tacitus Suiones är Gutones och Markomaner (kap VII s 212) men sedan drar Irenicus västerut till Thuringi och de allmänna barbarerna.²⁸

Cornelius Gotones Neuria, Samogita, även Samogetia,²⁹ är idag synligt som Litauen, Carcothae, Pagirithae, Leuoni, Varini Liuoni³⁰ hör ihop, Marcomanos³¹ Morauos folkhopar sammanförs tillsammans där bredvid av författarna.

Cornelius in Gothoes Neuria, Samogita, ac Samogetia, Littuania nuc esse couincit. Carcothae Pagirithae, Leuoni, Varini Liuoni coniectant, Marcomanos Morauos suisseturba uniuersa scriptoru asserit.

26 *In insula Noruegia ad Oceanu germanicu (scripsit) umbras hoib [horibus] sepe occurrere.*

27 *Enodatio noim Germanicorum apud Caesare, Cor. Tacitum, ac Strabonem & Ptolemaeum.* (kap. XII).

28 Dock nämns Rugier på andra ställen (exempelvis index sid. 213) men då endast utifrån Jordanes.

29 Hertigdömet Samogitia i Litauen/Polen existerade från 1200-talet fram till 1569. Samogitia är latin av *Žemaitija*, ”låglandet”.

30 *Liuoni* bör räknas som osäkert att motsvara *Germanias* 44.1 Lemovi. Lugierna *Germ.* 44.1 anges av Irenicus som *Liigi*.

31 *Marcomanos* (*Germania* 42.2 och 43.1).

Sedan inflikas en kort utläggning om Strabos Thuringi som jämförs med Hermol³² och en avslutande fristående mening om barbarerna³³ utan deras läge specificeras:

Cornelio och Ptolemaios frambringar detta till oss, detta utifrån Hermunduri. Som nästa förs också Barbarerna fram som sannolika, uti historikernas böcker.

[Övergår till Virones, Saxones etc]

(...) *Cornelio ac Ptole. sastos facere uolum ac nobis, ut ex Hermol. Barbaro ac allis auctoribus in libris posterioribus pbemus.*

[...]

Irenicus om Tacitus stammar efter Suiones

Irenicus placering av Esterna har redan ovan citerats. De omnämns även på annat ställe angående bärnsten vid Svebiska havet.³⁴

Tacitus Fenni omnämns i sammanfattningen vid bokstaven P.

[Phenni]

*(Cornelius skriver Fenni), är nära Sarmatien, omvitnat av Tacitus i Germania, om att det är osäkert hurivida de är Germaner eller Sarmater.*³⁵

(Cornel. scribit Fenni) iuxta sarmatia sunt, teste Taciti i germania, quo dubitat an germanis an sarmatis eos ascribat.

32 Tacitus anger Hermunderna i *Germ.* kap. 41 såsom boende nära Marcomanerna i kap. 42. Rådande uppfattning i lexikon är att Hermunderna senare på 400-talet ombildats till Thyringar.

33 Om barbarer, se ovan avsnitt Skandia.

34 *Cornelius Taci. in germania apud aestioru, inquit, gentes iuxta Suitici maris littora.* (Bok 7, kap IV-V).

35 Tacitus *Germania* kap. 46. ”Här slutar Svebien. Jag är osäker om hurivida jag skall räkna pevkinernas, vendernas och finnarnas stammar till germanerna eller sarmaterna.”

Under rubriken ”Övriga Germanska hav”³⁶ återges även Tacitus sista beskrivna folkslag Hellusier och Oxioner från *Germania* kap. 44.4.

Cornelius Tacitus skriver där i boken om Germania om Hellusios, (det Ammanius i bok 22 kallar Heillios) och Oxionas, som liknar en mänsklig djurbest.

Cor. Tacitus in libro de Germaia illic Hellusios esse scribit (qus Ammianus li.xxii. Heillios noiät) & Oxionas, qui sub uultu humano mebra reliqua bestiis aequalia gerunt.

Germaniens sträckning norrut

Ytterligare ett exempel på Irenicus nordliga betraktelser är rubriken ”hur långt Germanien sträcker sig”³⁷ där Irenicus svar är att de nordliga delarna startar med Thyle och att Plinius haft uppgifter om ”oräkneliga Getes” som i lång tid förflyttat sig från platsen.³⁸

Uppgifterna i övrigt handlar om Phyteas resa och Brittanien.

Det finns också flera ställen om Skandinavien, främst via Celtes. I ett kapitel behandlas fiske och där citeras Celtes³⁹ angående hans observation av fisk(soppa) från *Scanida*. Irenicus anger här högst troligt Gotland som fiskområde i samband med ytterligare observationer av sill:

*”Haleces” som de Germanska fiskhandlarna säger
[kort om Aristoteles]
dessa förses från ön Skandia i havet, enligt Celtes.*

³⁶ Bok 8, kap. XII sid. 198.

³⁷ *Quantum se dilatet Germania magna* (bok 8, kap. XIII, sid. 197).

³⁸ *Plinius aut innumerabiles getes in ta longa tractu illic degere scribit.*

³⁹ Bok 7, kap. III, sid. 175.

Detta passar väl i Codanska havet, via Skandias rikliga [tillgång på] sill,⁴⁰ som synes [av] hitforslad fisk från dess yttre gräns.

På annat håll finns Gotlands sill, och den fisken kallas Strumulis [torsk] och exporteras. På annat håll finns det som kallas Island.

Haleces qq in Germania piscari uolerunt,

(...)

has Scandia insula Oceani nutrit, dicente Celte.

Oceanu Codanu quos uidens, ubi Scandia diues Haleces totu mittit piscosa per Orbe.

Alii e Gotlandia haleces, & illis pisces quis Strumulis vocamus deserri uoluerunt, alli ab Islandia dicut.

Lapparna

Allra längst norrut kommer Irenicus via sin presentation av lapparna.⁴¹

Först hänvisas till Plinius 3.26 samt Strabos bok 4 men sedan är det Celtes som citeras.⁴²

Irenicus menar att Celtes då inte är långt från själva *Codano* och denne citeras angående den under sommaren svagare stjärnklara himmelen, som är oförändrad under den kalla vintertiden då snön är samlad, samt att deras levnad är att släpa sig fram i hålor, i skog och snö.

40 Haalces/alces kan vara synonymt för både en fisksoppa av romersk typ och rödfärgad sill.

41 Dessa ingår dock endast i efterföljande index under bokstaven L. I efterföljande index presenteras främst germanska städer och stammar i bokstavsordning. Varken Codanvia, Norge, eller Danmark etc. finns med, utan närmast Norden blir Guttones och Lugierna [Ligii] och Finni omnämnda, samt undantaget Lapparna (Lapones). Möjligtvis beroende på Irenicus antydda samband med Plinius Iapodes (Liburna, Kroatien).

42 Citerat från *Additiones / De situ moribus et populis Germanorum* (cirka 1500).

Irenicus är sedan tveksam till Celtes påstådda jämförelse med Hyperboréerna.

Samtida geografi

I sammanhanget kan också nämnas att Irenicus vid flera tillfällen beskriver Norden utifrån främst hans tids astronomiska iakttagelser.⁴³

I exempelvis kapitlet om ”Det germanska havets storlek”⁴⁴ anges breddgrader för ett område mellan Stockholm, Hamburg och Lübeck. I ett kapitel om Norge anges vildlapparna som vara skilda från⁴⁵ *Vermeland*.

I nästa kapitel XXII om Danmark ges koordinater för Skånes fastland, Viborg (på Nordjylland) och Lübeck.

Vidare beskrivs här Preussen och *Liunae* (Livlands) läge och sedan anges mitt emot koordinaterna för *Ostrogothia*, som ligger öster om bukten *Visogothiae*, och Irenicus inflikar här en kommentar om att de först har kallats för Hunner.

Även Stockholms position anges med grader och Irenicus går sedan vidare till Danmarks fastland med ytterligare fyra östliga delar från samhället *Ischede* till *Helsenberg*.

I avslutande kapitel XXI berörs bland annat danska samhällen som exempelvis *Hoppenhagen* och *Falsterbod.Calmarii*.

Sammanfattning

Irenicus beskriver Tacitus folkslag fram till kapitlen före Suionerna, där Guttones är de sista med hänvisning till Tacitus, då Ruger enbart anges med Jordanes som källa. Efter dessa omnämns Ester samt de avslutande Fennis, Hellusios och Oxiones.

⁴³ Alla hans angivna koordinater eller grader i olika kapitel är i vissa avseenden inte kompatibla då de troligtvis utgår från olika angivare eller system.

⁴⁴ *De dimensionibus maris Germanici* (bok 8, kap VIII, sid. 190).

⁴⁵ Latinska *diuidit*, d.v.s även separerade *etc.* (bok 10, kap XXI, sid. 198).

Vidare finns flera nordliga belägg om lapparna samt en rad reflektioner om Skandinavien, Skandia och för moderna tider ingår såväl Gotland som Stockholm i Irenicus intresse.

Att Irenicus saknar Suiones skulle möjligtvis enklast förklaras av att han i övrigt inte är komplett vad gäller Tacitus stammar och verkar speciellt ha utelämnat Tacitus unika stammar. De saknade stammarna är spridda över hela kartan med en viss nordlig förskjutning.⁴⁶

Vid sin specifika genomgång av Skandia utelämnar han också sex av Ptolemaios sju stammar.⁴⁷

Han är också vad gäller Skandia ganska strikt med att hänvisa detta stoff till Jordanes eller Ptolemaios. Under dessa betingelser ovan kanske Suiones blir bortglömda eller ointressanta.

Det bör dock vägas emot att Irenicus inte är främmande för att dra historiska paralleller på svensk mark. Exempelvis inflikas här en kommentar om hunnerna angående det astronomiska nutida läget för Öster- och Västergötland.

Likaså rör han sig långt ut från Germaniens fastland när han specifikt skall reda ut ”hur långt Germanien sträcker sig” och anger begrepp som Thyle och Britannien. I andra sammanhang berör Irenicus Norge, Island och Grönland samt Lappar, Vildlappar och Värmland.

Irenicus framför även detaljer om gränslanden till Germaniens fastland, exempelvis om Esterna.

I denna detaljrikedom och detta omfång skulle enkelt Suiones övriga attribut (sjöfart, båtar) kunnat infogas, exempelvis i bok 7 som delvis behandlar handel och speciellt i dess kap. I som avhandlar sjöfarten runt Preussens kust och därmed Östersjön.

46 I Tacitus första linje utmed Rhen saknas tre stammar. I andra linjen genom Tyskland saknas fem och i den tredje linjen med Suionerna saknas åtta varav fyra är från Tacitus unika småstammar i *Germ.* kap. 43.

47 Se ovan avsnitt *Om ön Skandia*.

Så sker inte här eller fram mot kap III-IV om bärnsten där Tacitus citeras.⁴⁸

Om Suionernas ö kändes främmande eller svårplacerad kunde det ha varit aktuellt att kommentera detta i kapitelet med rubriken ”Okända och kända Germanska öar”⁴⁹.

Exempelvis redogör Irenicus där för detaljer med hänvisning till Plinius bok 2⁵⁰, vid en uppgift från Isodorus om Thyle⁵¹.

Med detta i bakgrunden, att Irenicus på 19 skilda ställen behandlar Skandia, är det sannolikt att han inte kopplat Suiones till Skandinavien.

Det kan inte uteslutas att det är ett aktivt val eller att kopplingen Suiones – Sverige inte helt föresvävat Irenicus.

Not: Meisterlin

Avslutningsvis kan nämnas att Irenicus inte använder Meisterlin (1484) som källa, eller på annat sätt knyter Suiones i samband med den påstådda svebiska erövringen av ”svearna”.

Det kan vara lätt att så förledas i Irenicus rapsodiska text i ett avsnitt om Saxare och Sveber⁵² angående Langobarderna (som Irenicus räknar som Sveber). Där står:

(...) om platser [som] tidigare minns, som Sueuis befinns erövrade.

48 ”Cornelius Tacitus i Germania om esterna, säger, att folket är nära Svebiska havet där bärnsten kastas upp”, *Cornelius Taci. in germania apud aestioru, inquit, gentes iuxta Suiitici maris littora electrum eicit.*

49 *De insulis Germanica & earum ignorantia* (bok 9 kap XV s197).

50 Troligtvis Plinius 2.246.

51 Plinius menar att detta inte kan vara Germanias ofantliga ö: *nam et a Germania immensas insulas non pridem conpertas cognitum habeo.* Detta hävdar också Irenicus: *germanorum insulae numero non magno, etiam non exiguo.*

52 Bok 6 om germanernas krig (kap XXXVI, sid 154).

Först har de avbrutit [ockupationen] och efterlämnat [namnet] Sueuos, det tidigare var först i tre delar, och sedan verkställs i två separata delar, inget mer finns om den erövrade platsen då allt fallit i glömska.

ad loca prius relicta concesserunt, qua qua Sueuis inuenerut occupata.

Primitus igit ut loco cederent Sueuos interpellabant, illis ut primo tertiam parte,imde dimidia offeretibus, nec oino e loco occupato cedentibus, pliu [obliuitio] indexerunt.

Detta stämmer väl med just Langobardernas historia. På 500-talet grundades det syditalienska hertigdöme Benevento som på 840-talet delades i de tre rikena Benevento, Salerno och Capua och sedan återförenades i Benevento och Capua år 900.⁵³

Originalkälla

Francisco Irenico

*Germaniae exegeseos volumina duodecim.*⁵⁴

Exemplar

1518, Biblioteca del Hospital Real, Universidad de Granada, Spanien, Haganoae (Großenhain), Tryck: Koberger.

Litteraturlista:

Bower, *Historia litteraria volume 2*, 1731.

Cordes, *Die Quellen der Exegesis Germaniae des Franciscus Irenicus und sein Germanenbegriff*, 1966.

Cordes, *Aus dem Leben eines humanistischen Reformator*. ingående i *Ober-rheinische Studien Vol 3*, utg: Schäfer. 1975.

Hase, *Die Koberger*, 1885.

Horowitz, *Briefwechsel des Rhenanus*, 1886.

⁵³ Huvudkälla för Benevetos historia torde främst vara *Capitulare Sicardi Principies Benevito* i 2 delar och flera andra krönikor av anonyma författare (Bower, 1731, sid. 354).

⁵⁴ I upplagan från 1567 är förkortningarna borta, citaten kursiva och felstavningar korrigerade samt stamtavlorna saknas (Cordes, 1966, sid 10).

Joachimsen: *Geschichtsauffassung und Geschichtsschreibung in Deutschland unter dem Einfluss des Humanismus*, 1910.

Quenstedts, *Dialogus de patriis illustrum*, 1691.